

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Alžběta Křížová

Vznik a vývoj současných středních škol v Opavě

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Vznik a vývoj současných středních škol v Opavě vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 22. dubna 2016

.....

Alžběta Křížová

Obsah

Úvod	5
1 Nástin vývoje školství na našem území	6
1.1 Počátky školství na našem území	6
1.2 Školské reformy v 18. století	7
1.3 Školství po roce 1848	9
1.4 Školství v Československé republice v letech 1918 až 1939.....	11
1.5 Školství v období nacistické okupace	12
1.6 Školství po roce 1945	13
1.7 Školský systém v současnosti	15
2 Stručná historie města Opavy.....	17
3 Historie opavských gymnázií	20
3.1 Mendelovo gymnázium v Opavě	20
3.1.1 Založení gymnázia a vývoj do roku 1918	20
3.1.2 Vývoj gymnázia od roku 1918 až do současnosti.....	23
3.2 Slezské gymnázium Opava	24
4 Nástin vývoje vybraných středních škol v Opavě	26
4.1 Střední zdravotnická škola Opava	26
4.2 Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava.....	26
4.3 Obchodní akademie a střední odborná škola logistická Opava	29
4.4 Střední škola průmyslová a umělecká Opava	31
4.5 Střední průmyslová škola stavební Opava	30
4.6 Střední škola hotelnictví a služeb a Vyšší odborná škola Opava	32
4.7 Církevní konzervatoř Opava	33
5 Slezská univerzita v Opavě	34
Závěr	35

Použité zdroje	37
Seznam zkratek.....	40

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila vznik a vývoj středních škol v Opavě. Toto téma jsem si vybrala, protože od narození žiji v Opavě, kde jsem také studovala na jedné ze škol, kterými se budu zabývat.

V minulosti byla v Opavě řada středních škol, které však v dnešní době neexistují, proto jsem se rozhodla zaměřit jen na ty, které fungují v současnosti. Konkrétně se budu zabývat těmito školami: Mendelovo gymnázium v Opavě, Slezské gymnázium Opava, Střední zdravotnická škola Opava, Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava, Obchodní akademie a střední odborná škola logistická Opava, Střední škola průmyslová a umělecká Opava, Střední průmyslová škola stavební Opava, Střední škola hotelnictví a služeb a Vyšší odborná škola Opava a Církevní konzervatoř Opava.

První kapitola se zaměřuje na vývoj školství na našem území. Tento vývoj započne Velkomoravskou říší a příchodem Konstantina a Metoděje, bude pokračovat založením prvních škol u nás a historií Karlovy univerzity v Praze a následně se bude podrobněji zabývat školskými reformami druhé poloviny 18. století za vlády Marie Terezie a Josefa II. Dále bude popisovat vývoj školství napříč důležitými událostmi 19. a 20. století, mezi které patří revoluční rok 1848, první světová válka, druhá světová válka a období vlády komunistů a na závěr bude představen současný školský systém.

Druhá kapitola líčí stručnou historii města Opavy, které v roce 2014 oslavilo již 790 let od svého založení. Konkrétně se kapitola zaměřuje na postavení Opavy v důležitých etapách historie naší země.

Následující kapitola se věnuje dvěma opavským gymnáziím, která se nacházejí v těsné blízkosti. Mendelovo gymnázium je ze současných středních škol nejstarší, proto je této škole věnováno více prostoru než ostatním školám. Oproti tomu Slezské gymnázium má krátkou historii, jelikož bylo založeno až na konci minulého století. Čtvrtá kapitola se zabývá ostatními současnými středními školami, které jsou uvedeny výše. Přestože práce pojednává o středních školách, poslední kapitola se zabývá Slezskou univerzitou v Opavě, která je důležitou součástí opavského vyššího školství.

1 Nástin vývoje školství na našem území

Tato kapitola se bude zabývat vývojem školství. Popsány jsou jednotlivé etapy historie, ve kterých došlo k významné změně školství.

1.1 Počátky školství na našem území

V 9. a na počátku 10. století se na našem území rozprostírala Velkomoravská říše, kde vládla knížata. Jedním z těchto knížat byl Rastislav, jenž povolal na Moravu Konstantina a Metoděje, kteří přišli z byzantské Soluně v roce 863 za úkolem šíření křesťanství. Konstantin vytvořil hlaholici, což byla první slovanská abeceda, a pomocí ní přepsal Bibli přeloženou z řečtiny do staroslověnštiny. Konstantin a Metoděj založili první staroslověnské školy, kde se učili budoucí kněží staroslověnsky. Tyto školy se nacházely u Uherského Hradiště, Osvětiman a kolem roku 890 vznikla škola při kostele Panny Marie na Pražském hradě. (Štverák, 1988, s. 49)

Velký vliv na vzdělávání měla ve středověku církev. Podle Kosmovy kroniky z 12. století byla první latinská škola u nás v Budči. První doložená latinská škola byla v Praze u kapituly sv. Víta, založená pravděpodobně před rokem 1068. Zpráva o další škole pochází z roku 1073 a nacházela se v Olomouci. Záznamy o jiných školách se datují na roky 1234 a 1248, kdy se jednalo o školy v Brně a ve Znojmě. (Morkes, 2000)

Existovaly tři druhy církevních škol, a to klášterní, katedrální a farní. V klášterních školách se vzdělávali řádoví mniši, později však i šlechtici. První klášterní škola vznikla v 6. století na hoře Monte Cassino v Itálii, kde Benedikt z Nursie založil klášter a při něm i školu. Katedrální školy sloužily k výchově světských kněží. Na těchto dvou typech škol se studovala teologie s latinskou gramatikou a literatura. Naopak farní školy byly určeny pro měšťany, v nichž se vyučovalo čtení, psaní, počítání a křesťanské náboženství. (Štverák, 1988, s. 46)

První světská škola vznikla v Praze okolo roku 1270. Z té doby je doložena existence židovských škol. (Morkes, 2000)

Ve středověku vznikala města, která zřizovala školy, čímž došlo k rozvoji vzdělanosti a proces vyvrcholil vznikem prvních univerzit. Nejstarší univerzity vznikaly ve 12. – 14. století a byly to univerzity v Boloni, Neapoli, Salamance, Oxfordu, Cambridgi a Paříži. (Somr, 1987, s. 33)

Později za vlády Karla IV. ve 14. století došlo k založení univerzity v Praze, což nám dokazuje zakládací listina vydaná 7. dubna 1348. Nově zřízená univerzita měla čtyři základní fakulty: artistickou, medicínskou, právnickou a teologickou. V čele univerzity byl rektor a jednotlivé fakulty vedli děkani. (Somr, 1987, s. 33)

Dále v roce 1360 byla univerzita rozdělena na čtyři národy: český, bavorský, polský a saský, z nichž byl každý zastupován prokurátorem. (Somr, 1987, s. 33) Mezi jednotlivými národy vládly rozpory, a tak král Václav IV. vydal 10. ledna 1409 Dekret Kutnohorský, jenž pozměnil poměr hlasů, kdy český národ měl tři hlasy, ale ostatní národy měly dohromady pouze jeden hlas. To zapříčinilo odchod německých studentů i profesorů, kteří se uchýlili na tehdy nově založenou univerzitu v Lipsku. (Univerzita Karlova v Praze, 2014) Právnická fakulta se se souhlasem krále v roce 1372 oddělila a vytvořila samostatnou univerzitu s vlastním rektorem. (Somr, 1987, s. 33)

Roku 1573 byla založena univerzita v Olomouci. Původně se jednalo o jezuitskou kolej, které císař Maxmilián II. udělil stejná práva, jaká měly jiné evropské univerzity. Výuka byla zahájena až v roce 1576. (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013)

V roce 1618 vypuklo stavovské povstání, kdy se stavy postavily na odpor vládnoucí dynastii Habsburků. V této době byl z Moravy vyhnán jezuitský řád, což zapříčinilo zánik olomoucké univerzity. V listopadu 1620 došlo k bitvě na Bílé hoře, čímž bylo povstání potlačeno a univerzita byla obnovena roku 1621. (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013)

Od poloviny 17. století prodělávala univerzita největší rozkvět. V roce 1773 byl zrušen řád Tovaryšstva Ježíšova a univerzita přešla pod státní správu. V té době bylo faktickým hlavním městem Markrabství moravského Brno, kam byla univerzita v roce 1778 přemístěna. Císař Josef II. ji na začátku své vlády v roce 1782 nechal přeložit zpět do Olomouce, avšak byla degradována na tříleté lyceum. (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013)

1.2 Školské reformy v 18. století

Za vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II. proběhlo mnoho reforem, které se také týkaly školství, kdy je stát převzal od jezuitského řádu, který byl zrušen v roce 1773. (Štverák, 1988, s. 148) Reformy ve školství měly vzdělávat poddané, což mělo posílit ekonomiku země, centralizovanost a absolutismus monarchie. (Somr, 1987, s. 153) Později v roce 1774 pozvala Marie Terezie do Vídně Johanna Ignaze Felbigera, který pocházel z pruského Slezska, a již vypracoval studijní řád pro svou rodnou zemi. Na žádost panovnice měl vypracovat reformu

rakouského elementárního školství a ještě téhož roku byl vydán Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy v císařsko-královských dědičných zemích. (Štverák, 1988, s. 149)

Řádem byla zavedena povinná školní docházka po dobu šesti let a to pro chlapce i dívky. Školy měly být zřizovány ve městech i na vesnicích a byly tři druhy: triviální, hlavní a normální. (Somr, 1987, s. 153)

Triviální školy se nacházely v sídlech far nebo u filiálních kostelů a dělily se na jednotřídní a dvoutřídní. Děti se zde učily číst, psát, počítat, základy hospodaření, ve městech i základy průmyslu, a dívky se učily také šít a plést. Za hlavní předmět se považovalo náboženství. Lidé do 20 let měli nedělní vyučování, kde dvě hodiny opakovali, čímž si doplňovali triviální vzdělání. (Somr, 1987, s. 153)

Podle řádu měla být v každém kraji trojtřídní, později však už čtyřtřídní hlavní škola, kde se vyučovalo totéž co na triviálních školách, ale výuka byla rozšířena o zeměpis, dějepis, přírodopis, sloh, kreslení, geometrii, základy latiny, hospodářství a průmyslového vzdělání. Náplň studia měla žáky připravit na zaměstnání v hospodářství, v řemesle či ve vojsku. (Somr, 1987, s. 153-154)

V každém zemském městě musela být zřízena normální škola, kde se studovalo rozšířené učivo hlavní školy a to ve čtyřech třídách, k čemuž se ve zvláštních kurzech probíralo učivo, které bylo potřebné pro budoucí učitele. Později byly přípravy pro učitele zřizovány i u hlavních škol. (Somr, 1987, s. 154) Podmínkou pro budoucí učitelé bylo zvládnutí přijímací zkoušky, po které následovalo absolvování tříměsíčního kurzu, při němž upevňovali již osvojené znalosti, poté vykonali zkoušku a stali se pomocníky. Dále museli rok působit na nějaké škole, a pokud jim bylo 20 let, mohli následně složit zkoušku učitelské způsobilosti, po níž se tak stali samostatnými učiteli. (Štverák, 1988, s. 150-151)

Reformy školství zapříčinily nárůst počtu škol a bylo požadováno větší množství učitelů. Změny si vyžádaly pomůcky pro učitele, aby zvládli nový způsob vyučování. Jednou z těchto pomůcek byla třídičná Metodní kniha, kterou v roce 1775 vydal Felbiger. (Somr, 1987, s. 155)

Habsburská monarchie byla mnohonárodnostním státem, a proto se Josef II. snažil zemi centralizovat a zavést němčinu jako jediný vyučovací jazyk. To se mu však nepovedlo, jelikož bylo velké množství venkovských škol, kde děti pro svou budoucí práci v hospodářství němčinu

nepotřebovaly. Také většina českých učitelů neuměla německy, takže učebnice a jiné pomůcky byly překládány do češtiny. (Somr, 1987, s. 156)

Po smrti Josefa II. nebylo pokračováno v osvěcenských záměrech, jelikož se vládnoucí třída obávala šíření idejí Velké francouzské revoluce. Byla zřízena opravná dvorská studijní komise v čele s hrabětem Jindřichem Rottenhannem, která v roce 1805 vydala nový školský řád Politické zřízení německých škol v c. k. německých dědičných zemích (Schulkodex). V tomto řádu je přímo řečeno, že Rakousko nepotřebuje vzdělané lidi, ale dobré poddané. (Somr, 1987, s. 157-158)

1.3 Školství po roce 1848

V letech 1848 až 1849 probíhala na území Rakouského císařství revoluce, jež podléhala vlivům revolucí probíhajících v jiných zemích Evropy. Tuto revoluci zapříčinila řada věcí, jako například nespokojenost s feudalismem či absolutistická vláda kancléře Metternicha, který byl nucen odstoupit ze své funkce. I když byla revoluce potlačena, vyžádala si určité změny. Z rakouského trůnu odstoupil Ferdinand I. a přenechal své místo Františku Josefu I. Následovalo zavedení reforem, mezi něž patřila i reforma školství.

Císařským rozhodnutím bylo v březnu 1848 zřízeno samostatné ministerstvo veřejného vyučování, které nahradilo dosavadní Studijní dvorskou komisi. (Kadlec, 2013, s. 63) Dva univerzitní profesori F. Exner a H. Bonitz vypracovali návrh reformy, která se týkala reorganizace středních škol. Tato reforma byla ještě stejného roku vyhlášena, avšak císařem byla schválena až v roce 1854. (Štverák, 1988, s. 170)

V souvislosti s touto reformou došlo ke spojení šesti tříd gymnázia a prvních dvou tříd filosofického studia, čímž vznikla osmiletá gymnázia, kde se však výuka rozdělovala do dvou částí po čtyřech třídách. Na nižším stupni se vyučovaly základní předměty, na vyšším to pak byla filosofie, historie, matematika a přírodovědné předměty. Nově byly zavedeny nepovinné předměty, mezi které patřily moderní jazyky, kreslení, zpěv a tělocvik. Celkově se zvýšil počet hodin, kdy výuka jazyků zabírala velkou část vyučování. Zvýšil se i počet hodin matematiky a přírodních věd. (Štverák, 1988, s. 170-171) Nově bylo nutné pro ukončení studia složit maturitní zkoušku, která byla později povinná i na všech reálkách. (Kadlec, 2013, s. 65)

Reformy zavedené po roce 1848 se týkaly také reálek, které v té době již existovaly, ale rozmohly se až nyní. Tyto školy byly šestitřídní a zabývaly se technickými obory. Postupem

času vznikaly odborné střední školy, jako byla například průmyslová škola. (Somr, 1987, s. 164)

V té době byla dalším typem středních škol reálná gymnázia, která se od klasických gymnázií lišila tím, že byl zaveden povinný předmět kreslení ve všech ročnících a nevyučovala se řečtina ale francouzština. Doba studia na reálných gymnáziích trvala čtyři roky. (Kadlec, 2013, s. 65)

Od roku 1848 vládl František Josef I., který v roce 1855 uzavřel konkordát s Vatikánem, kterým získala církev právo zasahovat do veřejného života, tedy i do školství, kde mimo jiné schvalovala učebnice a dosazovala učitele. (Vališová, 2007, s. 58) Vliv církve postupně slábl, až byl konkordát na sklonku šedesátých let úplně zrušen a církev si ponechala vliv pouze na vyučování náboženství ve školách. (Štverák, 1988, s. 173)

Prosincovou ústavou se v roce 1867 Rakouské císařství rozdělilo na Rakousko-Uhersko. Tato ústava zavedla pro jednotlivé národnosti zemí Předlitavska řadu hospodářských, kulturních a občanských svobod. Dále zaručovala svobodu bádání a umožňovala zřizování škol podle potřeb jednotlivých zemí a vzdělávání v mateřském jazyce. (Vališová, 2007, s. 58). V roce 1869 přijala říšská rada říšský školský zákon, ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., který vypracoval ministr Hasner. Tímto zákonem vznikly národní školy: obecné a měšťanské, a povinná školní docházka se prodloužila na osm let. (Štverák, 1988, s. 173)

Na říšský školský zákon navázal v roce 1870 Řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné, který udával základní pravidla chování dětí ve škole, povinnosti učitelů a dětí a také zakazoval tělesné tresty. Nový zákon se snažil zlepšit vzdělávání učitelů, kteří se od té doby museli vzdělávat čtyři roky v učitelských ústavech. Významným krokem bylo zavedení pravidelného platu pro učitele, do té doby musel učitel vybírat peníze od rodičů svých žáků. Tím, že byl od té doby placen úřadem, se této ponižující činnosti zbavil a společenské postavení učitele se zvýšilo. (Vališová, 2007, s. 59-60)

Z šestiletých triviálních škol se stávaly obecné, které byly na osm let. Měšťanské školy vznikaly ze škol hlavních. K základním předmětům trivia, které sestávalo ze čtení, psaní a počítání, přibyl přírodopis, zeměpis, dějepis, měřictví, tělocvik a další předměty, mezi které patřily ruční práce a domácí hospodaření pro dívky. (Štverák, 1988, s. 173)

Městské školy nebyly dalším typem škol, ale byly to vlastně školy obecné, avšak obsah učiva byl širší, tudíž ji stavěl na vyšší úroveň. Děti mohly studovat osm let na obecné škole či na měšťanské nebo byla možnost docházet pět let do obecné školy a pak na následující tři

roky přestoupit na školu měšťanskou. Existovaly také střední školy, jejichž absolvování bylo podmínkou k vysokoškolskému vzdělání, ale tyto školy byly zpoplatněné, tudíž si je nemohly dovolit děti z nižších společenských vrstev. (Somr, 1987, s. 166-167)

V druhé polovině 19. století byla na našem území založena řada středních škol a také se rozvíjely průmyslové a jiné odborné školy. (Štverák, 1988, s. 175) V této době vznikaly první dívčí střední školy, což byl výsledek boje žen o emancipaci a rovnoprávnost ve vzdělávání. Do té doby na našem území dívčí střední školy neexistovaly, ale v roce 1890 vzniklo v Praze zásluhou Elišky Krásnohorské první dívčí gymnázium Minerva. Začaly vznikat i mateřské školy, což byl třetí typ předškolní instituce, těmi dalšími byly opatrovny a dětské zahrádky. (Vališová, 2007, s. 62)

Významným milníkem v oblasti vysokých škol byl rok 1882. Dne 28. února 1882 byl vydán Zákon č. 24/1882 ř. z. o universitě Karlo-Ferdinandově v Praze, který rozdělával dosavadní německou Karlo-Ferdinandovu univerzitu na dvě: českou a německou. (Vališová, 2007, s. 63)

V roce 1908 došlo ke vzniku nového typu středních škol a to osmiletých reálných gymnázií, které spojovaly učební osnovy gymnázií a reálků. (Kadlec, 2013, s. 67)

1.4 Školství v Československé republice v letech 1918 až 1939

První světová válka, odehrávající se v letech 1914 až 1918, zapříčinila rozpad Rakouska-Uherska a umožnila vznik mnoha menších států, jedním z nich byla Československá republika (dále jen ČSR). Po vzniku státu zůstaly v platnosti školské zákony z doby Rakouska-Uherska. (Somr, 1987, s. 209-210) Ale došlo k úpravám. Změnu přinesl zákon z roku 1919, který rušil celibát učitelek, dále zákon o menšinových školách, jež řešil otázku menšin. V oblastech, kde žilo minimálně čtyřicet dětí jiné národnosti, mohla vzniknout cizojazyčná škola. (Vališová, 2007, s. 63-64) Tyto školy byly roku 1921 převzaty do státní správy. Další významné zákony pojednávaly o výši platu a obsazování učitelských míst, kdy záleželo na kvalifikaci daného pedagoga a délce jeho učitelské praxe. (Somr, 1987, s. 219) Na volná učitelská místa musel být vypsán konkurs, což mělo odstranit libovolné dosazování učitelů a protekcionismus. (Štverák, 1988, s. 247)

Jednotlivé oblasti ČSR měly odlišné školství, což měl napravit Malý školský zákon z roku 1922. (Somr, 1987, s. 219) Tímto zákonem byla zavedena osmiletá školní docházka. Dále se zrušily úlevy ve školní docházce, které předtím platily na venkově pro děti ve věku

9 až 12 let, kdy musely pomáhat v domácím hospodářství. Došlo také ke snížení počtu žáků ve třídách a k rovnosti učitelů a učitelek před zákonem. (Štverák, 1988, s. 250) Přibyly nové povinné předměty, jako byla občanská nauka a výchova, ruční práce, tělocvik pro dívky a nauka o domácím hospodářství. (Somr, 1987, s. 220) Výuka náboženství na školách zůstala, ale rodiče mohli dítě z těchto hodin odhlásit. (Štverák, 1988, s. 250) Malý školský zákon však bohužel neřešil jednotnost školství. (Somr, 1987, s. 219)

V nově vzniklém ČSR nadále existovaly obecné a měšťanské školy, dále se rozvíjely výběrové střední školy, na které mohly děti přejít po ukončení páté třídy na obecné škole, získaly zde nižší střední vzdělání a mohly pak pokračovat ve studiu na výběrových školách. (Štverák, 1988, s. 250) Do výběrových škol se řadily gymnázia, reálky, reálná a reformní reálná gymnázia. Začaly se hojně otevírat i odborné školy. (Somr, 1987, s. 221)

Po vzniku státu vzrostl počet vysokých škol, kdy v roce 1919 došlo k zřízení dvou nových univerzit a to Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity J. A. Komenského v Bratislavě. (Štverák, 1988, s. 252) Masarykova univerzita vznikla 28. ledna 1919 a měla čtyři fakulty: právnickou, lékařskou, přírodovědeckou a filosofickou. O založení této univerzity usiloval nejen Tomáš Garrigue Masaryk, který chtěl, aby tehdy jediná česká univerzita měla konkurentku v národním rámci, čímž by byla přinucena k rozvoji. (Masarykova univerzita, 2016) Univerzita J. A. Komenského byla první slovenská vysoká škola, která měla těžké začátky, jelikož nebyl dostatek odborníků, kteří by mohli na univerzitě vyučovat. (Univerzita Komenského v Bratislavě, 2016)

V třicátých letech 20. století sílila moc fašistů v Německu, které bylo militaristicky orientované a mělo v plánu ovládnout území mimo Německo. Mezinárodní krize vyvrcholila v letech 1938 a 1939. V září 1938 byla podepsána mnichovská dohoda, která diktovala ČSR vzdání se pohraničních oblastí tzv. Sudet, kde žila početná německá menšina a následné připojení těchto oblastí k Německu. Tyto oblasti se staly součástí Německé říše a spadaly pod její správu. Na území Sudet došlo k likvidaci českého školství a bylo nahrazeno německým školstvím. (Krejčí, 1988, s. 83)

1.5 Školství v období nacistické okupace

Krátce po mnichovské dohodě došlo k okupaci. Ze zbývajících území byl 15. března 1939 vytvořen „protektorát Čechy a Morava“, o den dřív vznikl „Slovenský štát“. (Štverák, 1988, s. 267) Školství, stejně jako všechno ostatní, podléhalo německé kontrole. Na školy byl vytvářen přímý tlak, také bylo zasahováno do učebních plánů, které byly redukovány. Učebnice

podléhaly cenzuře, některé byly zcela zakázány, na dalších byla provedena korektura. Byla rozšířena výuka německého jazyka, dokonce i některé předměty byly vyučovány pouze v němčině, například matematika a zeměpis. (Somr, 1987, s. 250-251) Na žáky byl zvyšován tlak, takže docházelo k propadání a tím byli nuceni odcházet pracovat. Starší žáci odcházeli pracovat do válečných závodů, do zákopů a podobně. Vyšší vzdělávání dívek bylo ve velké míře omezováno. Židé byli ze studia vylučováni. (Štverák, 1988, s. 267) Docházelo k redukci škol, kdy se rušily střední školy, postupně i národní a vysoké školy. K tomu dopomáhalo i ministerstvo školství, které stanovilo, že pokud na nějaké škole dojde k nepřátelským projevům vůči říši, bude daná škola uzavřena a učitelé propuštěni. Počet gymnázií byl postupně snižován, do měšťanských škol bylo přijímáno méně žáků. (Somr, 1987, s. 251)

V den výročí založení ČSR 28. října 1939 došlo k velkým demonstracím, při kterých byl zastřelen dělník Václav Sedláček a zraněn student Jan Opletal, který na následky zranění zemřel. Na Opletalově pohřbu se konaly manifestace a došlo k potyčkám mezi Čechy a Němci, které vyprovokovalo gestapo. Tyto události byly vzaty jako záminka k vtrhnutí 17. listopadu 1939 na vysoké školy a studentské koleje, kde zajali a následně popravili devět studentských funkcionářů, dalších tisíc dvě stě studentů odvěkli do koncentračního tábora. Od toho dne byly vysoké školy zavřené, údajně na tři roky. (Štverák, 1988, s. 267)

Významnou osobností této doby byl Emanuel Moravec, který se dal na cestu zrady vlastního národa a zcela prosazoval nacistickou ideu. Od roku 1942 byl ministrem školství a národní osvěty a pomocí Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě se snažil o převýchovu české mládeže k říšské myšlence. (Štverák, 1988, s. 268)

1.6 Školství po roce 1945

Mezi lety 1939-1945 probíhala druhá světová válka, která byla ukončena 8. května 1945 porážkou Německa a okupace naší země skončila. Nově vytvořená vláda musela obnovit a vybudovat české a slovenské školy a to i ty, které byly zavřeny nebo zrušeny. Bývalým studentům, kteří za okupace nemohli své studium dokončit, bylo nyní umožněno absolvovat příslušné školy. Do čela Ministerstva školství a osvěty byl zvolen Zdeněk Nejedlý. (Štverák, 1988, s. 285)

Dne 21. února 1946 byla obnovena olomoucká univerzita, která zanikla roku 1855, a nově nesla název Palackého univerzita v Olomouci. (Štverák, 1988, s. 285) Zákon č. 35/1946 Sb. o obnovení university v Olomouci ustanovil čtyři fakulty: bohosloveckou, právnickou, lékařskou a filozofickou. (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013) K těmto čtyřem fakultám

přibyla ještě téhož roku pedagogická fakulta, jako tomu bylo i u všech ostatních univerzit, které v té době existovaly v ČSR. (Štverák, 1988, s. 287) Prvním rektorem Palackého univerzity se stal Josef Ludvík Fisher. Komunistický převrat v roce 1948 a pražské jaro roku 1968 ovlivnily dění na univerzitě, která byla málem zrušena a odešla spousta učitelů. (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013)

Několik let po druhé světové válce proběhl dne 25. února 1948 komunistický převrat¹. V dubnu téhož roku byl vydán Zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství, čímž se zavedlo identické obecné základní vzdělání pro všechny ve věku 6 až 15 let, což znamená, že povinná školní docházka se prodloužila na devět let. Ve skutečnosti však bylo povinné i navazující základní odborné vzdělání. Systém škol tvořily mateřské školy pro děti od 3 do 6 let, národní školy na pět let, střední školy na čtyři roky a pak následoval třetí stupeň škol, které se dělily na povinné a výběrové. Mezi výběrové školy patřila gymnázia a vyšší odborné školy, kdo nechodil do žádné z nich, musel povinně docházet do základních odborných škol. Součástí školského systému se staly také speciální školy, které do té doby patřily do sociální sféry. (Vališová, 2007, s. 68)

Tento systém byl změněn Zákonem č. 31/1953 Sb. o školské soustavě a vzdělávání učitelů, který byl vydán 24. dubna 1953. Zákon snižoval délku povinné školní docházky na osm let, kdy došlo ke zkrácení druhého stupně o jeden rok a potřebné učivo bylo vyučováno na prvním stupni. Nový systém nevyhovoval dětem, které měly problém se zvládnutím učiva, čímž se zvýšil počet žáků, kteří propadali, za což byla dávána vina učitelům. (Chmelík, 2010, s. 26-27)

Další úpravy školství zajišťoval Zákon č. 186/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělávání, který opět zaváděl devítiletou povinnou školní docházku, jež se realizovala na základních školách. V té době vznikly nové střední školy: odborná učiliště, učňovské školy, střední odborné školy a střední všeobecné vzdělávací školy. Na základních školách přibýly nové předměty: hudební, tělesná a výtvarná výchova a ruský jazyk. (Vališová, 2007, s. 69-70)

¹ Po druhé světové válce probíhal v ČSR boj o moc, který vyvrcholil v únoru 1948. Dne 20. února podalo 12 ministrů demisi, protože nesouhlasili s jednáním komunistické strany, které vyvrcholilo přeložením nekomunistických policejních velitelů z Prahy. Tito ministři předpokládali, že svým činem přimějí komunisty ustoupit či padne vláda a dojde k novým volbám. (Čornej, 2015, s. 67) Komunisté využili situaci a zorganizovali řadu akcí, např. shromáždění na Staroměstském náměstí a sjezd závodních rad, kterými tlačili na prezidenta Edvarda Beneše, aby demisi přijal. Prezident demisi skutečně přijal 25. února a odsouhlasil návrh Klementa Gottwalda na doplnění vlády. Na volná ministerská místa byli dosazeni členové demokratických stran, kteří byli ochotni kolaborovat s komunisty. (Bauer, 2015, s. 312-316)

Období šedesátých let 20. století byly snahy o zavedení prvorepublikového školského systému, kdy se jednalo v prvé řadě o osmiletá gymnázia. Tyto snahy byly ukončeny v srpnu 1968 a v prosinci 1968 byl vydán zákon o gymnáziích, který zavedl pro gymnázia čtyřleté studium. Sedmdesátá léta se vyznačovala strukturální, ideologickou a obsahovou proměnou ve školství a toto období vyvrcholilo v roce 1978 novým školským zákonem, který stanovil povinnou školní docházku na deset let, kdy bylo nutné absolvovat osm let na základní škole a následně dva roky na některé ze středních škol. V té době existovaly dva typy středních škol: gymnázia a střední odborné školy, nově přibyla střední odborná učiliště. Všechny střední školy byly na čtyři roky a přijímalo se na ně na základě doporučení ze základní školy, které však nebylo dáváno podle žakových schopností, ale podle politických předpokladů. (Vališová, 2007, s. 70)

1.7 Školský systém v současnosti

Dne 17. listopadu 1989 došlo k tzv. sametové revoluci². Školy dostaly určitou samostatnost, nyní se samy rozhodují v personálních, organizačních, finančních i kurikulárních otázkách. Vznikla víceletá gymnázia, nové druhy odborných škol, nové studijní obory, vyšší odborné školy, integrované střední odborné školy, nové studijní obory, vyšší odborné školy a také školy s netradičním způsobem výuky (školy montessori, waldorfské či daltonské). Kromě státních přibýly školy soukromé či církevní. Začaly se otevírat nové univerzity a to v Opavě, Českých Budějovicích, Ostravě, Hradci Králové, Ústí nad Labem, Zlíně, Jihlavě a Plzni. (Vališová, 2007, s. 71-72)

Dnešní školský systém sestává ze škol mateřských, základních, středních, konzervatoří, vyšších odborných, základních uměleckých a jazykových. Mateřské školy jsou určeny pro děti ve věku 3 až 6 let. Často jsou poskytovány za úplatu. Dalším stupněm je základní škola, kde žáci plní povinnou školní docházku po dobu devíti let a to tradičně ve věku 6 až 15 let, je však možný odklad o rok. Škola je rozdělena na 1. a 2. stupeň. Mezi střední školy patří gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Gymnázia mohou být čtyřletá, šestiletá i osmiletá. Střední školy se liší délkou studia a také ukončením, kdy student po složení závěrečné zkoušky obdrží maturitní vysvědčení nebo výuční list. Novinkou je státní matura,

² Dne 17. listopadu 1989 se v Praze konala demonstrace vysokoškoláků. V průběhu akce došlo k projevům odporu vůči komunistickému režimu, kvůli čemuž byla demonstrace brutálně rozeznána policejními oddíly. Tento zárok byl obyvatelstvem odsuzován. O pár dní později vypukla stávková akce studentů, kteří zahájili něžnou či sametovou revoluci. Události vedly k tomu, že 10. prosince 1989 byla sestavena nová vláda, kde byli komunisti v menšině. (Čornej, 2015. s. 80-81)

kteřá se dělí na společnou a profilovou část. Konzervatoře poskytují vzdělání v oboru hudby, tance, zpěvu a hudebně-dramatických umění. Zcela novým typem škol u nás jsou vyšší odborné školy, které navazují na střední školy ukončené maturitou, která je podmínkou k přijetí. Studium může být na dva či tři roky a ukončené je absolutoriem. Základní umělecké školy umožňují získat základní vzdělání v oboru hudby, tance, zpěvu a hudebně-dramatických umění. Připravují na studium na vyšších stupních uměleckých škol. Dále existují jazykové školy, které se velmi rozmohly a to kvůli většímu důrazu na jazykové znalosti. Hojně se rozvinulo speciální školství a snaha integrovat žáky se speciálními potřebami mezi zdravé žáky. Cíle vzdělávání jsou rozpracovány v Národním programu vzdělávání³, který vymezuje hlavní vzdělávací oblasti, obsahy a prostředky, každá škola si na jeho základě vytváří vlastní školní program. (Vališová, 2007 s. 71-73)

³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Bílá kniha: národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (online). 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

2 Stručná historie města Opavy

Opava je město ležící na severu Moravy několik kilometrů od hranic s Polskem. Úlohu hraničního města zastávala Opava po většinu své existence.

Podle archeologických nálezů bylo území, na kterém se rozprostírá město Opava, osídleno již ve starší době kamenné. Toto území mělo zásluhou řeky úrodnou půdu. Ve 12. století vznikla u brodu přes řeku Opavu kupecká osada, která ležela na stezce, jež byla součástí tzv. Jantarové stezky, která se táhla z Jadranu až na Balt. Z roku 1195 pochází první písemná zmínka o existenci Opavy. Český král Přemysl Otakar I. udělil Opavě v roce 1224 městská práva. (Statutární město Opava, 2014) Tato listina však pouze potvrzovala práva, která městu již nějakou dobu náležela. (Müller a kol., 2006, s. 46) Středem města se stala dnešní Horní a Dolní náměstí a ulice Mezi trhy, která tyto náměstí spojuje. Opava byla původně obehnaná dřevěnou palisádou, později byla nahrazena kamennými hradbami, které měly tři městské brány: Jaktařskou, Ratibořskou a Hradeckou. Z druhé poloviny 13. století pochází první zmínka o opavské mincovně a v roce 1327 byl v centru města vybudován první kupecký dům. (Statutární město Opava, 2014)

Přemysl Otakar II. měl nemanželského syna Mikuláše I. Opavského, který byl roku 1260 papežem legitimován, avšak neměl nárok na královskou korunu. Získal však titul „pán Opavy“. Mikuláš tak získal nárok na výnos ze zdejšího zeměpanského majetku. Opavské knížectví bylo definitivně vytvořeno v roce 1318 a vládli zde opavští Přemyslovci, potomci Mikuláše I. Opavského. Prvním opavským knížetem byl Mikuláš II. Opavský, který se stal významným diplomatem ve službách Jana Lucemburského a později Karla IV. Mikuláš II. rozšířil své panství o ratibořské knížectví, které zůstalo rodu až do jeho vymření v 15. století. Opavská knížata sídlila v Hradci, kde po smrti Přemysla Otakara II. pobývala vdova Kunhuta Uherská, která svedla neúspěšný boj o Opavsko s Mikulášem I. Opavským. Ve 14. století význam Hradce upadal a knížata pobývala spíše ve městě. Kníže Přemek nechal v Opavě vystavět zámek a v roce 1431 bylo sídlo knížectví přeneseno do Opavy. (Müller a kol., 2006, s. 46-65)

Opavští Přemyslovci vládli v Opavě až do roku 1469, kdy vymřeli a jsou pochováni v kostele sv. Ducha. (Müller a kol., 2006, s. 109) Poté se v polovině 15. století dostalo Opavské knížectví do rukou českého krále Jiřího z Poděbrad, který ustanovil knížetem svého syna Viktorína. Avšak český a uherský král Matyáš Korvín tlačil na Poděbradova syna a ten mu Opavsko v roce 1485 předal. Po smrti Matyáše Korvína přešlo knížectví do rukou českého krále

Vladislava II. Jagellonského. (Müller a kol., 2006, s. 102-103) Po smrti Ludvíka Jagellonského roku 1526, nastoupili na trůn Habsburkové. Nový český král Ferdinand I. Habsburský v roce 1528 podřídil Opavsko své bezprostřední vládě, aby zamezil častému střídání majitelů země. (Müller a kol., 2006, s. 135-136)

Až do poloviny 16. století byla Opava převážně katolická, avšak během druhé poloviny 16. století se mnoho měšťanů konvertovalo k protestantské víře. Na začátku 17. století bylo město jedním z protestantských center, a jako takové se dostávalo do sporů s katolickými městy, mezi která patřila Olomouc a tamější biskupové, ke kterým se obraceli opavští katolíci pro pomoc. (Müller a kol., 2006, s. 155-164)

V roce 1614 získal Opavské knížectví jako dědičné české korunní léno Karel z Lichtenštejna, jenž byl katolík. Přijali ho jen opavští měšťané, kterým za to byla potvrzena svoboda vyznání víry. Šlechta ho však za svého pána nepřijala. Po porážce stavovského povstání v bitvě na Bílé hoře v roce 1620, kdy se ze stavovského státu stal absolutistický stát, přestala šlechta odporovat a podrobila se. (Müller a kol., 2006, s. 165-167). V následujícím pobělohorském období byla reorganizována městská správa a zřízena reformační komise, která se snažila, aby opavský lid konvertoval ke katolické víře. Všichni protestanští kněží byli nuceni město opustit a do města byli povoláni jezuité, kterým byly předány všechny kostely. (Müller a kol., 2006, s. 169). Změny vyvolaly odpor u evangelické části opavských stavů a ty se chtěly útluu zbavit. Když byla v zemi přítomna dánská vojska⁴, opavští měšťané toho využili a v srpnu roku 1626 předali město do rukou dánského velitele, avšak již o rok později bylo město dobyto císařským vojskem, které vedl Albrecht z Valdštejna. Ten uvalil na město vysokou pokutu, kterou měšťané nebyli schopni zaplatit, a tak byl vystaven dlužní úpis, který Albrecht z Valdštejna daroval opavským jezuitům. Jezuité se významně podíleli na rekatolizaci města, postavili si kolej a v její blízkosti vystavěli v roce 1630 latinské gymnázium, při kterém bylo v roce 1814 založeno muzeum. (Müller a kol., 2006, s. 171-174) V průběhu války bylo město několikrát obsazeno také Švédy. (Statutární město Opava, 2014)

V roce 1689 vypukl v Opavě požár, kterému údajně padlo za obětí 321 domů, což byla více než polovina domů ve městě. Oheň zasáhl i některé kostely a kláštery. Požár byl pro město pohromou, ale na druhou stranu přinesl možnost město modernizovat. (Müller a kol., 2006, s. 186)

⁴ V letech 1618-1648 probíhala třicetiletá válka. Jednou z fází války byla dánská válka, která probíhala v letech 1625-1629. (Polišenský, 1970, s. 5, 168)

V letech 1740 až 1748 probíhaly války o rakouské dědictví, které Habsburská monarchie prohrála a ztratila tak velkou část Slezska. Z velkého území Slezska bylo po skončení válek součástí Habsburské monarchie jen Těšínsko, dvě třetiny Opavska a Krnovska a třetina Niska. Opava byla v průběhu válek několikrát obsazena Prusy a po skončení válek se stala hlavním městem Rakouského Slezska. (Müller a kol., 2006, s. 207-210)

V době napoleonských válek nedošlo v okolí Opavy k vojenským střetům, městem však procházely armády a po bitvě u Slavkova v roce 1805 se ve městě zotavovali vojáci ruské i rakouské armády. (Müller a kol., 2006, s. 221). Po napoleonských válkách se Opavě dostalo té pocty, že se v ní konal jeden z následných kongresů Svaté aliance. V roce 1820 se zde sešli zástupci vítězných mocností. Pobýval zde rakouský císař František I., ruský car Alexandr I., pruský král Bedřich Vilém III. a zástupci Anglie a Francie. Kongres projednával společná postup proti revolučnímu hnutí v Itálii. (Müller a kol., 2006, s. 222) V letech 1848-1918 byla Opava opět v čele Rakouského Slezska, ale zároveň byla ekonomicky zaostalá a to i přesto, že k ní byla v roce 1855 vystavěna železnice. (Müller a kol., 2006, s. 234,246)

Po první světové válce byla Opava 30. října 1918 prohlášena hlavním městem provincie Sudetenland, ale bylo to pouze na několik týdnů. Situaci ve městě uklidnila až československá armáda, která do města vstoupila 18. prosince 1918 a provincie Sudetenland přestala fungovat. Opava se stala centrem československého Slezska. (Müller a kol., 2006, s. 271-272) Po podepsání Mnichovské dohody v září 1938 musely být Německu odevzdány pohraniční oblasti, kam spadala také Opava. Když 8. října 1938 vstoupila německá vojska do Opavy, většina opavských Němců je vítala s nadšením. (Müller a kol., 2006, s. 289) V průběhu války nebylo město poškozeno, avšak při osvobození sovětskou armádou v dubnu roku 1945 utrpěla Opava obrovské materiální škody, kdy byla třetina budov zničena. (Müller a kol., 2006, s. 294)

V průběhu druhé poloviny 20. století se město rozvíjelo kulturně i hospodářsky. Bylo otevřeno divadlo, zřízen Slezský studijní ústav i s knihovnou, postaven strojírenský závod Ostroj, vybudován zimní stadion a městské lázně s krytým bazénem. (Müller a kol., 2006, s. 328-335) V roce 1956 byl otevřen Památník Petra Bezruče, což je jeden ze slavných opavských rodáků a podle něj je nazván festival, který se v Opavě každoročně koná. (Statutární město Opava, 2014) Od 9. července 1991 působí ve městě samostatná Slezská univerzita v Opavě. (Dlugoš, 2015) V roce 2009 byla přestavěna budova bývalé banky na Obecní dům, kde je v současnosti výstava o historii Opavy. (Statutární město Opava, 2014)

3 Historie opavských gymnázií

V Opavě se v dnešní době nacházejí dvě gymnázia. Mendelovo gymnázium má dlouholetou tradici a v roce 2013 oslavilo 130. výročí. Druhým gymnáziem je Slezské gymnázium, které je podstatně mladší, vzniklo až v devadesátých letech 20. století.

3.1 *Mendelovo gymnázium v Opavě*

Vývoj školy je rozdělen do dvou podkapitol, kdy mezníkem je rok vzniku Československé republiky, tedy rok 1918.

3.1.1 Založení gymnázia a vývoj do roku 1918

V 19. století žili v Opavě vedle sebe lidé hlásící se k německé, české či polské národnosti, ale údaje o národnostním složení se v jednotlivých zdrojích liší, nelze tedy přesně určit počet obyvatel příslušící dané národnosti, ale ze všech údajů vyplývá, že v Opavě žilo více Němců než Čechů. (Müller a kol., 2006, s. 241) Existovaly zde pouze německé střední školy, na kterých vyučovala řada českých profesorů, jež společně s některými absolventy německého gymnázia usilovali o vytvoření českého gymnázia. Na německém gymnáziu se v polovině 19. století vyučovala čeština jako nepovinný předmět v rozsahu 1 až 2 hodiny týdně. O výuku tohoto předmětu byl zpočátku velký zájem, avšak od roku 1873, kdy byla vydána tzv. Zeynkova nařízení⁵, se počet zájemců snižoval. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 14)

Dne 12. září 1869 se na táboru lidu na Ostré Hůrce sešli čeští vlastenci, kteří formulovali národní požadavky, mezi které patřilo zřízení české střední školy. Později v roce 1871 byla podána petice na zřízení českého gymnázia a učitelského ústavu, kterou podepsalo 1500 žadatelů, ale petice zůstala bez odezvy, tudíž slezští Češi usoudili, že česká střední škola může vzniknout jen jejich vlastním přičiněním a úsilím. (Beyerová a kol., 2009, s. 5)

Při zakládání českého gymnázia hrála důležitou úlohu Matice opavská, která vznikla v roce 1877 a za jeden ze svých úkolů si vytyčila péči o základní a střední české školství. Matice podala 9. ledna 1881 žádost o zřízení nižšího gymnázia a to již pro školní rok 1881/1882, ale žádost byla 14. července 1881 zamítnuta. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 14)

⁵ Zeynkova nařízení vydaná výnosem zemské školní rady v Opavě dne 16. ledna 1873 měla za úkol germanizovat obecné školství. Ve Slezsku byly zřizovány utrakvistické školy, ve kterých byl již od 1. třídy dáván důraz na výuku němčiny a až do 3. třídy byla němčina vyučovací předmět, ve vyšších ročnících probíhalo vyučování jen v němčině. Ke zrušení tohoto nařízení došlo až 3. května 1919. (Holuša, 1988, s. 16)

Matice opavská pokračovala ve svém úsilí a 18. března 1882 podala novou žádost, ke které byl přiložen přesný finanční rozpočet a byla podporována Ústřední maticí školskou v Praze a Českým klubem poslanců na Říšské radě. Tato žádost byla 23. června 1882 opět zamítnuta, ale Matice opavská se odvolala k říšskému soudu, který 17. října 1882 prohlásil zamítnutí žádosti za nezákonné. (Knapíková, 2007, s. 34) Bylo jasné, že další žádost již nemůže být zamítnuta, a proto byla v pořadí již třetí žádost podána 19. června 1882. Nakonec bylo 2. března 1883 povoleno zřídit soukromé nižší české gymnázium v Opavě. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 14-15)

Zbývalo najít budovu, ve které by se gymnázium nacházelo, což byl problém, jelikož žádný německý majitel nebyl ochoten prodat budovu českému spolku Matici opavské. Nakonec došlo ke koupi budovy prostřednictvím obchodníka s čajem, ta však musela projít rekonstrukcí, ale opavští němečtí stavitelé odmítli úpravy provést, a tak byl najat stavitel Julius Lundwall, jež byl rodákem z Hannoveru. (Knapíková, 2007, s. 35)

Gymnázium bylo 17. září 1883 slavnostně otevřeno, stalo se tak po dvou desetiletích bojů. Prvním ředitelem se stal Vincenc Prasek, který byl uznáván jako historik a zasloužil se o poznání minulosti Slezska. Tento muž propagoval slovanskou vzájemnost a jeho zásluhou se na škole vyučovala polština. Prasek požadoval zřízení českých škol a usiloval o znovuotevření univerzity v Olomouci. Dále se zasloužil se o zřízení Vlastivědného muzea v Olomouci a Muzea Matice opavské. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 15, 19)

Opavské gymnázium bylo jediné svého druhu ve Slezsku a jako takové se stalo střediskem všeho kulturního snažení lidu české národnosti ve Slezsku.⁶

Z počátku sdílelo gymnázium budovu s českou obecnou školou, ale v průběhu let přibývaly nové třídy a v budově nebylo dost místa, a tak se obecná škola přesunula do přestavěné bývalé konírny, která se nacházela na dvoře budovy gymnázia, avšak na konci osmdesátých let 19. století byl opět nedostatek místa a třídy nebyly v dobrém stavu, a tak Matice opavská chtěla s pomocí českého obyvatelstva postavit zcela novou budovu, ale němečtí nacionalisté v opavské městské radě zasáhli a stavba nebyla povolena, z toho důvodu došlo k přistavění nového křídla ke stávající budově, ve které škola sídlila dalších třicet let. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 15)

⁶ Státní okresní archiv Opava (SOkA Opava), Mendelovo gymnázium Opava, neinv., *Kronika české měšťanské školy v Opavě*

Ředitel Prasek měl nelehký úkol, každý rok musel bojovat o existenci školy a žádat o uznání kvalifikace žáků pro jejich uplatnění ve veřejném životě. Maturitní zkoušky se mohly na gymnáziu skládat až od března 1891. (Beyerová a kol., 2009, s. 6) Prasek byl ředitelem školy do roku 1895, kdy mu úřady neprodloužily celoroční dovolenou, o kterou musel každý rok žádat, a musel se vrátit do Olomouce, kde vyučoval na Slovanském gymnáziu. Na jeho místo nastoupil Josef Fürst. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 19)

Gymnázium bylo soukromé a financovala ho Ústřední matice školská, ale už v roce 1885 podala tato organizace petici na zestátnění školy, která však byla odmítnuta. V následujících letech byly podány desítky žádostí, ale až 12. října 1897 bylo vydáno císařské rozhodnutí o zestátnění gymnázia a stát převzal školu pod svou správu definitivně od 1. ledna 1899. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 16)

V prvním školním roce byly otevřeny dvě první třídy a každým rokem tříd přibývalo. Počet žáků stoupal, ale po otevření českých gymnázií v moravské Ostravě a Místku počet žáků klesal. V průběhu první světové války, která se odehrávala v letech 1914 až 1918, počet žáků opět klesl. V době od založení gymnázia až po vznik ČSR 28. října 1918 ukončilo tuto školu maturitní zkouškou 24,66 % žáků, kteří na ní studovali, ostatní propadli, přestoupili na jinou školu či ukončili studium předčasně z různých důvodů, mezi kterými se nejčastěji objevovaly materiální důvody. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 16)

Na začátku 20. století bylo studium umožněno i dívkám, kdy v školním roce 1910/1911 začala studovat na gymnáziu Božena Davidová z Háje, která se tak stala první studentkou. V průběhu následujících let se počet dívek na škole zvyšoval, ve školním roce 1917/1918 jich bylo 9. (Beyerová a kol., 2009, s. 7) Později ve školním roce 1932/1933 studovalo na gymnáziu již 124 dívek. (Müller a kol., 2006, s. 285)

V průběhu první světové války byla budova českého gymnázia zabrána a sloužila jako ozdravovna pro rekonvalescenty. Třídy gymnázia se musely přesunout jinam a stalo se, že byly rozprostřeny po celém městě. (Beyerová a kol., 2009, s. 7) Asi pětina žáků musela narukovat a zbylí žáci a profesori se zapojovali do aktivit Červeného kříže a Českého sirotčího spolku a pořádali loutková představení pro děti. Déle se studenti spolupodíleli na činnosti spolku „Zapadlí Slezáci“ a také pomáhali vybudovat Bezručovu čítárnu. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 21)

Na konci války se dne 22. září 1918 na táboru lidu na Ostré Hůrce shromáždil český lid, kdy se zúčastnili také mnozí studenti a profesori gymnázia. Na místě se shromáždilo několik

desítek tisíc lidí, kteří přísahali věrnost rodícímu se československému státu. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 21)

Později po skončení války v listopadu 1918 předpokládalo vedení gymnázia, že dostane k dispozici zpět budovu, ve které sídlilo před válkou, ale k tomu nedošlo. Teprve když 18. prosince 1918 vstoupilo do města československé vojsko, musela být budova vyklizena a navracena gymnáziu, které se do ní přestěhovalo již 31. prosince 1918. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 21)

3.1.2 Vývoj gymnázia od roku 1918 až do současnosti

Po vzniku ČSR se změnil charakter výuky a společenské poslání gymnázia, kdy bylo demokratizováno vzdělání, které se projevilo v obsahu vzdělání i v sociální stavbě studentů. Dále došlo k nárůstu možností uplatnění absolventů. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 21) V té době byly na Opavsku zřizovány další české střední školy a tím ztratilo gymnázium výsadní postavení jediné české střední školy v okolí. (Holuša, 1988, s. 19) Později byla škola na žádost profesorského sboru a rodičů studentů v roce 1919 přeměněna na reálné gymnázium a ve stejném roce se škola přestěhovala do budovy učitelského ústavu na Komenského ulici, kde se škola nachází i dnes, ale zpočátku gymnázium obývalo pouze část budovy a až po deseti letech byla budova využívána jen gymnáziem. (Beyerová a kol., 2009, s. 8)

V průběhu let 1918 až 1938 se počet žáků na škole zvyšoval. Zvýšila se také úspěšnost studentů u maturitní zkoušky, která v tomto období byla 30,91 %. Toto číslo bylo ovlivněno finanční náročností studia, kvůli čemuž mnoho studentů ukončovalo své studium ve 4. třídě. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 22) Slavnostní bohoslužby, které probíhaly před válkou, byly nahrazeny oslavami vzniku ČSR 28. října, oslavami narozenin prezidenta Masaryka, poté Beneše, slavila se i politická a kulturní výročí. (Beyerová a kol., 2009, s. 8)

Vývoj gymnázia byl přerušen nacistickou okupací, která postihla Opavu v letech 1938 - 1945. Všechny školy s českým vyučovacím jazykem byly uzavřeny, včetně opavského českého gymnázia, jehož někteří učitelé v Opavě zůstali a usilovali o to, aby bylo gymnázium znovu otevřeno, avšak jejich snažení bylo marné. Většina profesorů odešla do Valašského Meziříčí. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983)

Po skončení druhé světové války byla Opava značně poničená a škody utrpěla také budova gymnázia, která byla poškozena dělostřeleckými granáty, všechna okna byla vytlučená a větší část střechy byla poškozena nálety. Gymnázium začalo opět oficiálně existovat, ale aby mohla být škola opět uvedena do provozu, musela být budova nejdříve

opravena. (Beyerová a kol., 2009, s. 9) Do Opavy se vrátili pouze čtyři profesori, kteří před okupací na gymnáziu působili, učitelský sbor tedy musel být doplněn o nové profesory. (Holuša, 1988, s. 50) Nový školní rok začal už 3. září 1945 a ředitelem byl jmenován Vladislav Krejčí, jenž byl zároveň předsedou opavského městského národního výboru. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 29) Již o rok později ho ve funkci vystřídal Ludvík Novák, kterého 1. září 1948 nahradil František Sedláček. Později v roce 1970 se ředitelem stal Karel Stehlík, který ze zdravotních důvodů odstoupil a na jeho místo nastoupil od 1. září 1973 Vlastislav Salajka. (Holuša, 1988, s. 50)

V následujících letech se často měnil název, pojetí a organizace školy, kdy se nejdříve jednalo o reálné gymnázium, poté gymnázium a od školního roku 1953/1954 to byla jedenáctiletá střední škola. Později od školního roku 1968/1969 se na škole začalo učit podle nových osnov pro čtyřleté gymnaziální studium. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 29) Přestože byla budova školy po válce opravena, musela být v šedesátých letech opět rekonstruována a dokonce se uvažovalo, že bude poškozená budova zbourána. Také školní sbírky utrpěly za války velkou škodu, a tak se v poválečném období obnovovaly a rozšiřovaly. (Beyerová a kol., 2009, s. 10) K velkým změnám v učitelském sboru došlo v letech 1969-1973, kdy musela z politických důvodů školu opustit řada učitelů, a nové vedení rozvíjelo školu v duchu socialismu. (Sto let českého gymnázia v Opavě, 1983, s. 35) V roce 1983 oslavila škola 100. výročí a k této příležitosti udělil prezident Gustav Husák gymnáziu vyznamenání za vynikající práci, které převzal ředitel Salajka. (Beyerová a kol., 2009, s. 11)

Současný název Mendelovo gymnázium v Opavě nese škola od roku 1992 na počest zakladatele genetiky Johanna Gregora Mendela, který v Opavě studoval. (Beyerová a kol., 2009, s. 11) O změnu názvu se zasloužil ředitel gymnázia Jan Mrázek, kterého v roce 1994 ve funkci vystřídal Petr Pavlíček, jež je v čele školy i dnes. (Mendelovo gymnázium v Opavě, 2015)

3.2 Slezské gymnázium Opava

Současné Slezské gymnázium navazuje na Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova. (Vaněk, 2015) Ministr národní obrany vydal 25. srpna 1965 rozkaz č. 012, kterým zřizoval Vojenské gymnázium Jana Žižky v Opavě. Pro potřeby školy byly určeny budovy bývalých kasáren. Ve vedení školy byl náčelník, kterým byl plukovník Vratislav Černý, později to byli plukovník Josef Novák, plukovník Rudolf Mánek a plukovník Josef Vondráček. Toto gymnázium připravovalo žáky na studium na vysokých vojenských školách. Škola patřila

mezi nejlepší vojenské školy, a proto v roce 1990 reprezentovala vojenská gymnázia na slavnostní přehlídce v Praze. (Holuša, 1988, s. 51)

V devadesátých letech se vojenské školství začalo přesouvat do Vyškova a v Opavě vznikla k 1. září 1991 civilní větev vojenského gymnázia, avšak 1. srpna 1993 zahájilo činnost samostatné gymnázium, které ovšem sídlilo ve stejné budově jako předešlé vojenské gymnázium a také zůstala většina učitelů. Prvním ředitelem této školy se stal František Kuděla, kterého ve funkci vystřídala v roce 2003 Milada Pazderníková. Od roku 2002 nese škola jméno Slezské gymnázium a později v roce 2004 získala škola status Univerzitního gymnázia Slezské univerzity Opava. V témže roce vzniklo Slezské jazykové centrum při Slezském gymnáziu. Poté se v roce 2007 celé gymnázium přestěhovalo do komplexu budov, který se nachází v blízkosti Mendelova gymnázia. (Vaněk, 2015)

4 Nástin vývoje vybraných středních škol v Opavě

V této kapitole je popsán vznik a vývoj středních škol, které se v současnosti nacházejí v Opavě. Těchto škol je na území města celkem sedm, které připravují své studenty na kariéru v oboru zdravotnictví, zemědělství, ekonomie, logistiky, průmyslu, umění, stavebnictví a hotelnictví.

4.1 *Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava*

První snahy o zřízení hospodářské školy pochází z konce 19. století. V roce 1885 podala Politická a hospodářská jednota v Opavě žádost k Slezskému zemskému sněmu v Opavě o zřízení hospodářské školy na Opavsku. (Holuša, 1988, s. 11) Poslanci odmítli žádosti vyhovět, či se tím nechtěli vůbec zabývat. V následujících letech zemědělci ještě několikrát zažádali o zřízení české hospodářské školy, až žádost podaná v roce 1887 měla v Slezském zemském sněmu v Opavě úspěch. Po průtazích došlo 1. října 1890 k otevření zimní hospodářské školy v Opavě se sídlem v soukromém domě, které bylo později přemístěno do budovy německé mateřské školy. Tato škola měla české a německé oddělení. (Mareček a kol., 1969, s. 11-12) Prvním ředitelem školy byl Otto Kamberský, který byl v roce 1907 nahrazen Ignácem Frgalem. (Holuša, 1988, s. 11)

Vzhledem k tomu, že studium bylo jednoleté, měla škola pouze dvě učebny a jeden kabinet, ve kterém bylo skromné množství učebních pomůcek. Mimo předměty běžně vyučované i na jiných školách, měli navíc žáci předmět pěstování rostlin a chov dobytka. (Mareček a kol., 1969, s. 12)

Škola nebyla dostatečně vybavena a místnosti, ve kterých probíhala výuka, nesplňovaly podmínky pro tento účel. O školu nebyl tak velký zájem, jaký se očekával před založením. Činnost školy narušovaly politické poměry, kdy se opavští Němci obávali, aby neutrpěla německost Opavy. Tyto skutečnosti vedly ke zrušení školy v roce 1909. (Mareček a kol., 1969, s. 13)

Po vzniku ČSR nebyla ve Slezsku česká střední hospodářská škola, proto v roce 1919 podal František Zíka, prezident zemědělské rady slezské, rezoluci v Revolučním národním shromáždění, kde byla uvedena nutnost zřízení střední hospodářské školy v Opavě. Rezoluce byla schválena a 23. září 1919 souhlasila se zřízením školy i ministerská rada. Zřízením školy byla pověřena Ústřední hospodářská společnost. (Mareček a kol., 1969, s. 19)

Škola si musela pronajmout část budovy Mariánského ústavu, která patřila řádu Dcer božské lásky. Správcem školy se stal Antonín Dvořák. (Holuša, 1988, s. 19) Výuka na Státní střední hospodářské škole v Opavě byla zahájena 18. října 1920, kdy do prvního ročníku nastoupilo 27 chlapců a 1 dívka. Již po dvou letech existence školy rezignoval své místo správce školy. Novým správcem a pozdějším ředitelem školy se stal profesor František Drahný. V témže roce byl změněn název školy na Státní vyšší hospodářskou školu v Opavě. V době působení Drahného na postu ředitele školy vzrostl počet studentů, čímž se zvyšoval i počet učeben. Jelikož dosavadní budova neměla dostatek místa ani pro kabinety a sborovnu, navíc chyběl statek pro praktickou část výuky, došlo ke stavbě nové budovy. Tato budova se začala stavět na pozemcích řádu německých rytířů, který pozemek škole po dlouhých jednáních prodal a k tomu pronajal přilehlý statek. V rámci první pozemkové reformy v ČSR, která probíhala v letech 1918-1938, byl řád německých rytířů nucen opustit Opavu a přenesl své sídlo do Bruntálu. Statek a okolní pozemky tak přešly do vlastnictví školy. (Mareček a kol., 1969, s. 19-20)

Škola byla v roce 1927 přestěhovaná do nově vystavěné budovy a nesla název Masaryková státní vyšší hospodářská škola, jejíž slavnostní otevření proběhlo na počest 75. narozenin tehdejšího prezidenta T. G. Masaryka 6. března téhož roku. (Holuša, 1988, s. 20) Nová budova byla nejmodernější školní budovou na Opavsku, a tím měla výborné podmínky pro pokrok. Škola vychovávala mladé zemědělce pro soukromé podnikání, úředníky pro službu na velkostatecích, státních statecích, hospodářských organizací apod. Úroveň školy byla velmi dobrá, o čemž svědčí i fakt, že absolventi byli často vyhledáváni a přijímáni do zaměstnání přednostně. (Mareček a kol., 1969, s. 22)

Na podzim roku 1938 byla škola nucena ukončit svou činnost stejně jako i ostatní české školy v Opavě. (Mareček a kol., 1969, s. 23) V době nacistické okupace v letech 1938-1945 sídlila v budově německá rolnická škola. (Holuša, 1988, s. 51) Po válce bylo vráceno vybavení, avšak bylo poškozené či zničeno. Všechna okna byla rozbita, krytina střechy značně poškozena, nábytek zdevastován, knihy odvezeny jinam, školní pokladna i fond vykradeny, celý park byl poničen tanky a i statek byl silně poškozen. (Mareček a kol., 1969, s. 23) Prozatímní správou školy byl 29. května 1945 pověřen bývalý profesor školy František Stavař a v červnu se vrátil i František Drahný, který se stal opět ředitelem. Tito dva muži museli ze všeho nejdříve odstranit škody na objektech školy a školního statku. (Holuša, 1988, s. 51) Výuka byla zahájena již 6. září 1945 se dvěma ročníky, do kterých bylo přijato 90 studentů. (Mareček a kol., 1969, s. 26)

Tab. 4.1 Období působení ve funkci jednotlivých ředitelů Masarykově střední školy zemědělské a Vyšší odborné školy Opava

Jméno	Ve funkci	Poznámka
Antonín Dvořák	1920-1922	jen jako správce
František Drahný	1922-1938 a 1945-1946	-
František Stavař	1946-1947	jen jako správce
Vladimír Cetl	1947-1958	-
Angelo Čudovský	1958-1970	-
Božena Dobešová	1970	jen jako správce
Vladimír Janečka	1970-1974	-
Milan Bauer	1974-1996	-
František Beneš	1996-2003	-
Arnošt Klein	2003 – do současnosti	-

Zdroj: vlastní zpracování; Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava, 2016

Škola změnila v roce 1952 název na Zemědělskou technickou školu, kdy byla později v roce 1961 přejmenována na Střední zemědělskou technickou školu a poté v roce 1986 byl název změněn na Střední zemědělskou školu. (Holuša, 1988, s. 52)

Nově bylo zavedeno studium při zaměstnání, kdy si starší zemědělstí pracovníci mohli doplnit své vzdělání. (Mareček a kol., 1969, s. 27) S růstem počtu zemědělských družstev rostl i počet žáků na škole a zvýšil se tím i počet tříd, kterých bylo v jednom ročníku až tři. Vzrostl také zájem o dálkové studium, to však od roku 1960 upadalo zřízením nových zemědělských technických škol v Bruntále a Českém Těšíně. Škola od roku 1963 umožnila absolventům zemědělských odborných učilišť vystudovat dvouletou nástavbu, díky které získali stejnou kvalifikaci jako žáci čtyřletého studia. Později byla tato nástavba prodloužena na tři roky. (Mareček a kol., 1969, s. 31)

Ministerstvo školství vrátilo škole čestné označení „Masarykova“ v roce 1990. V roce 2002 byla škola sloučena se středním odborným učilištěm zemědělským a o čtyři roky později byla akreditována vyšší odborná škola. (Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava, 2016)

4.2 Obchodní akademie a střední odborná škola logistická Opava

Ekonomické a obchodní školství existovalo v Opavě již v 19. století, kdy byla v roce 1851 zřízena Německá gremiální obchodní škola, která byla v roce 1894 přejmenována na Slezskou obchodní školu. (Obchodní akademie a střední odborná škola logistická Opava, 2016) V roce 1920 podala Matice opavská návrh na zřízení české obchodní školy, který byl podpořen Obchodnickou jednotou československou. Tyto dvě organizace podaly společnou žádost Ministerstvu školství a národní osvěty, které zřízení školy povolilo. Vzniklá škola sídlila v budově bývalého Matičního gymnázia a zahájila svou činnost 1. září 1920. Prvním ředitelem školy se stal Viktor Červenka, kterého ve funkci vystřídal hned následující rok Alois Tvrdek (1921) a po něm Bedřich Čech (1921-1938). Na škole vyučovali mimo jiné profesori gymnázia. (Holuša, 1988, s. 20)

Rozvoj školy narušila nacistická okupace, kdy školní rok 1938/1939 začal normálně, ale 7. října byla z Prahy nařízena evakuace, při níž se nestihlo přestěhovat všechno zařízení, jelikož německá obchodní škola dostala z Liberce příkaz, že má převzít veškeré zařízení české obchodní školy. (Holuša, 1988, s. 20) Později v poslední fázi druhé světové války byla budova školy zničena, ale ještě v roce 1945 pověřilo ministerstvo školství a osvěty Adolfa Uvíra obnovením školy a škole byla přidělena budova bývalé německé městské Schubertovy dívčí měšťanské školy postavené v roce 1929. (Holuša, 1988, s. 55)

Ministerstvo školství a osvěty souhlasilo se zřízením Obchodní akademie, ke které byla veřejná obchodní škola přičleněna. Ředitelem byl jmenován Jaroslav Hošek. Poté dne 13. července 1949 byla škola změněna na Hospodářskou školu a již o rok později na Vyšší hospodářská škola. Název se opět změnil v toce 1961, kdy se škola stala Střední ekonomickou školou. Od roku 1960 mohli studovat školu i pracující lidé při zaměstnání a následně od roku 1965 fungovala při škole Lidová škola jazyků, která později nesla název Jazyková škola. (Holuša, 1988, s. 56) V osmdesátých letech byla otevřena třída všeobecné ekonomiky pro zrakově postiženou mládež, ale ve stejné době byl zrušen obor provoz a ekonomika spojů, dálkové studium i Jazyková škola. Dosavadní délka studia se v 90. letech prodloužila na pět let, ale od roku 1996 se studium zkrátilo zpátky na čtyři roky. Až do 31. prosince 2011 se škola nazývala Obchodní akademie, ale k 1. lednu 2012 došlo ke spojení školy se Střední školou poštovních a logistických služeb a nyní se škola jmenuje Obchodní akademie a Střední odborná škola logistická Opava. (Obchodní akademie a střední odborná škola logistická Opava, 2016)

4.3 Střední průmyslová škola stavební Opava

Po první světové válce nebyla v Opavě odborná stavební škola, proto byla roku 1922 založena dvouletá státní průmyslová škola pro stavitelský obor, která neměla svou vlastní budovu, takže se zednické a tesařské oddělení nacházelo v budově tehdejšího německého gymnázia. (Holuša, 1988, s. 57)

Později po druhé světové válce byla v roce 1949 zřízena dvouletá závodní průmyslová škola stavební, jež však byla v roce 1952 zrušena, jelikož byla ve stejném roce otevřena čtyřletá vyšší průmyslová škola stavební, která neměla vlastní budovu a musela tedy sdílet prostory s vyšší hospodářskou školou a také zdravotní školou. Vlastní budovy se škola dočkala v roce 1954, kdy pro ni byla opravena budova bývalé německé měšťanské školy, která za války vyhořela. K této budově byla přistavěna tělocvična, která začala fungovat od roku 1956, a vybudováno sportovní hřiště. V důsledku nedostatku místa pro stále se zvyšující počet žáků, byly v roce 1964 přistavěny nové učebny s kabinety, ale brzy opět nastaly kapacitní problémy a již v roce 1969 musely být přistavěny další učebny. Jako pro každou odbornou školu, je pro školu důležitá praktická výuka, a tak byla pro tento účel v letech 1998-1999 postavena velká hala, na jejíž výstavbě se podíleli studenti školy. (Rychtar, 2015)

4.4 Střední zdravotnická škola Opava

Tato střední zdravotnická škola byla založena v roce 1947, kdy nesla název Vyšší sociálně zdravotní škola. Škola navazovala na činnost odborné školy pro ženská povolání a ošetrovatelské školy, která byla udržována řádem sv. Františka zvaným Franciscaneum. Později ve školním roce 1949/1950 se ke stávající škole přidal ústav pro vzdělání porodních asistentek, jež byl založen v roce 1945, a u zdravotnické školy působil dva roky jako samostatný obor. Tehdejší první ředitelka Zdeňka Poláková spravovala také Odbornou školu pro ženská povolání, která však byla zrušena, a tak většina žákyně přešla na Zdravotnickou školu. V prvních letech činnosti školy byla možnost studovat dva obory: zdravotní sestra a dětská sestra. V roce 1947 došlo ke splynutí školy s ošetrovatelskou školou. (Holuša, 1988, s. 53)

Výrazná změna přišla v roce 1950 s příchodem nové ředitelky Marie Malechové, která podstatně změnila charakter školy. Jednou ze změn bylo zvýšení požadavků na žáky, ale také učitelé museli mít nově vysokoškolské vzdělání. V té době se na škole vyučovaly tři obory: porodní asistentka, zdravotní sestra a zdravotní pracovnice. Klasická délka studia trvala

v prvních letech fungování školy tři roky, avšak ta byla od roku 1956 prodloužena a studium trvalo čtyři roky. Během studia se kladl důraz na využití teorie v praxi. (Holuša, 1988, s. 54)

V šedesátých letech se ředitelkou školy stala Vlasta Drkalová, v té době se na škole studovaly dva obory, kterými byly zdravotní sestra a dětská sestra. Později k těmto dvěma oborům přibýlo dvouleté pomaturitní specializační studium oboru ošetrovatelské péče o nemocné dospělé. (SZŠ Opava, 2016)

Tab. 4.2 Období působení ve funkci jednotlivých ředitelů Střední zdravotnické školy Opava

Jméno	Ve funkci
Zdeňka Poláková	1947-1950
Marie Malechová	1950-1961
Vlasta Drkalová	1961-1977
Dagmar Gawrecká	1977-1981
Věra Machalová	1981-1992
Ludmila Cibulková	1992-1997
Zdeňka Jelenová	1997-2012
Alena Šimečková	2012 – do současnosti

Zdroj: vlastní zpracování; Střední zdravotnická škola Opava, 2016

Název se v průběhu činnosti školy měnil. Škola začínala jako Vyšší sociálně zdravotní škola, v roce 1951 to byla Vyšší zdravotní škola, o rok později Vyšší zdravotnická škola a od roku 1954 to byla Zdravotnická škola. Stávající název Střední zdravotnická škola v Opavě nese škola od roku 1961. (SZŠ Opava, 2016)

V současnosti mohou studenti studovat jeden z těchto oborů: zdravotnické lyceum, zdravotnický asistent a ošetrovatel. (SZŠ Opava, 2016)

4.5 Střední škola průmyslová a umělecká Opava

Po druhé světové válce se začaly zřizovat odborné školy, mezi které patřily i průmyslové školy. Jedna taková vznikla také v Opavě v roce 1950 a její vznik podpořil nově vznikající průmyslový závod Ostroj, který potřeboval vystudované pracovníky. Ostroj, založený již v roce 1878, se zavázal poskytnout škole hmotnou pomoc. (Deset let Průmyslové školy strojnické v Opavě, 1960, s. 5) V roce 1950 byl otevřen první ročník Vyšší průmyslové školy strojnické,

kteřá vřak spadala pod vyšří řumyslovou řkolu strojnickou v Karvině a osamostatnila se v roce 1951. (Holuřa, 1988, s. 58) Pro první řkolní rok byla řkola umístěna v budově reálného gymnázia, což vřak bylo pouze provizorní řešení. (Deset let řumyslové řkoly strojnické v Opavě, 1960, s. 5 - 6) Jiř na druhý řkolní rok se řkola přemístila do budovy bývalé německé jubilejní Schillerovy dívčí obecné řkoly, ve kteřé v té době sídlila Základní odborná řkola. (Holuřa, 1988, s. 58) Stalo se tedy, ře v jedné budově fungovaly dvě řkoly, kteřé vedl Jindřich Helfřtýn, ale základní odborná řkola byla ke dni 31. prosince 1952 zruřena a v budově nadále sídlila jen řumyslová řkola, na kteřé přibývalo řáků a tříd a prostory za krátkou dobu nebyly dostačující. Z toho důvodu byla v roce 1955 celá řkola přemístěna do budovy bývalého německého gymnázia, kteřá byla zrekonstruována a přizpůsobena potřebám řumyslové řkoly. (Deset let řumyslové řkoly strojnické v Opavě, 1960, s. 6)

Později bylo ve řkolním roce 1952/1953 umožněno studovat na řkole i pracující lidem, kteři docházeli do řkoly po večerech, což bylo o rok později zavedeno i v Bílovci, Dolním Beneřově a Krnově, kde byly pobočky řkoly. (Deset let řumyslové řkoly strojnické v Opavě, 1960, s. 6) V roce 1952 byly na řkole třídy strojnické, mistrovské třídy strojnické a třídy pro pracující, poté bylo v roce 1956 na řkole zavedeno také denní studium strojřenské s obory všeobecné strojřenství a elektrotechniky, dále večerní řkola pro pracující a dvouletý nřstavbový kurz pro abiturienty jedenřciletých středních řkol. Řkola měla pro praktický výcvik vlastní dílny, kteřé byly v roce 1987 nahrazeny novými, a na konci sedmdesřtých let byla ke řkole připojena budova řkolní družiny, ve kteřé byly zřizeny laboratoře pro elektrotechniku uvedené do provozu v roce 1983. Velkým nedostatkem řkoly byla tělocvična, což bylo napraveno v roce 1977, kdy byla dostavěna nová tělocvična. (Holuřa, 1988, s. 58-59) V devadesřtých letech byl výběř oborů rozřřen o umělecké obory, mezi kteřé patří řumyslový design, grafický design, tvorba hraček a herních předmětů, a také inřmatické obory. (SřPU Opava, 2016)

4.6 Střední řkola hotelnictví a sluřeb a Vyřří odborná řkola Opava

V roce 1950 byla zalořena Vyřří řkola výřivy, jeř sídlila v budově zdravotnické řkoly, se kteřou měla společné ředitelství a ředitelku Marii Malechovou. Tyto dvě řkoly se od sebe oddělily v roce 1953 a Vyřří řkola výřivy změnila název na řumyslovou řkolu potravinářské chemie, ale ne na dlouho, záhy byl název opět změněn na Řkolu společného stravování. (SřHS a VOř Opava, 2016) Nřsledně byl v roce 1961 znovu změněn název na Střední řkolu společného stravování. Důležitou udřlostí bylo přestěhování sídla řkoly, pro kteřé byla

vyhrazena Molinova vila, avšak výuka probíhala na několika místech ve městě. (Holuša, 1988, s. 54)

V osmdesátých letech byla budova školy rekonstruována a na zahradě školy byl postaven třípodlažní učebnový objekt, což umožnilo soustředit veškerou teoretickou i praktickou výuku na jedno místo a hotelová škola definitivně opustilo budovu zdravotnické školy. Dále došlo v tomto období k přejmenování školy na Střední hotelovou školu. (Holuša, 1988, s. 55) Od 1. září 1996 má škola oprávnění poskytovat vyšší odborné vzdělání, ale Vyšší odborná škola sídlí v jiné části města. Následně v roce 2011 došlo ke sloučení školy se Střední školou na Husově ulici, a tak vznikla Střední škola hotelnictví a služeb a Vyšší odborná škola. (SŠHS a VOŠ Opava, 2016)

4.7 Církevní konzervatoř Opava

Zřídit v Opavě konzervatoř byla myšlenka Německého řádu, který v devadesátých letech minulého století uvažoval, jak využít jednu ze svých budov v centru Opavy. Než se dalo o zřízení školy jednat, bylo potřeba připravit veškerou dokumentaci, která musela být konzultována s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Úplná dokumentace byla ministerstvu předložena v listopadu roku 1997, jenže zřízení školy nebylo z ekonomických důvodů povoleno, ale Německý řád pokračoval ve svém úsilí a 21. dubna 1999 byla zřízena Církevní střední varhanická škola, která byla otevřena 1. září 1999. Na škole se studovalo čtyři roky a žáci mohli studovat hru na varhany, sbormistrovství, sólový zpěv a později i hru na klavír. Výuka probíhala v provizorních prostorách, později se celá škola přestěhovala do zrekonstruované budovy bývalého kláštera. První ředitelkou se stala Eva Bláhová. (Bláhová a kol., 2014, s. 16-17)

Původním záměrem bylo zřízení konzervatoře, a tak byla v listopadu 2005 podána žádost o změnu školy na Církevní konzervatoř, na které by se studovalo šest let, a byla ukončena absolutoriem. Této žádosti bylo vyhověno a od 1. září 2006 se ve městě nachází Církevní konzervatoř Opava. Od školního roku 2009/2010 je na škole možnost studovat i kombinovanou formou a o rok později byly otevřeny nové obory skladba a dirigování a bylo otevřeno oddělení strunných a dechových nástrojů. (Bláhová a kol., 2014, s. 18)

5 Slezská univerzita v Opavě

Vrcholem opavského školství je Slezská univerzita, která patří k nejmladším univerzitám na našem území. Před jejím vznikem neexistovala v Opavě žádná jiná vysoká škola.

První pokusy o založení univerzity v Opavě byly již v druhé polovině 19. století, kdy v roce 1870 zdůrazňovala městská rada v rezolucích potřebu univerzity. Po několika letech se však ministerstvo kultu a vyučování rozhodlo zřídit univerzitu v jiné části monarchie. Později po vzniku ČSR se uvažovalo o univerzitě pouze u příležitosti zrušení země Slezské v roce 1928, ale místo toho měl být založen společenskovědní ústav, který měl být protiváhou k propagandistickým německým a polským institucím v zahraničí. K založení Slezského studijního ústavu došlo až po druhé světové válce, který je dnes známý jako Slezský ústav v rámci Slezského zemského muzea. O založení univerzity bylo znovu usilováno Maticí opavskou v roce 1945, ale došlo pouze k založení Vyšší pedagogické školy, která existovala v Opavě v letech 1953 – 1959, poté byla přesunuta do Ostravy, kde se stala základem pedagogické fakulty. Další snahy přineslo politické uvolnění v roce 1968, kdy bylo prezidentu republiky, předsedovi vlády, dalším ministrům a poslancům Národního shromáždění předloženo Memorandum o zřízení Slezské univerzity v Opavě, které bylo projednáváno a ministerská komise zhodnotila Opavu jako vhodnou pro založení univerzity, ale kvůli politické situaci následujících let k tomu nedošlo. (5 let Slezské univerzity, 1996, s. 13-14)

Teprve až po 17. listopadu 1989 se podařilo univerzitu založit. Celý proces musel být urychlen, aby byla škola otevřena již pro školní rok 1990/1991, ale problém byl s umístěním sídla univerzity, kdy se zvažovala Opava a Ostrava. Nakonec došlo ke zřízení Filozofické fakulty v Opavě a Obchodně podnikatelské fakulty v Karvině, které patřily pod Masarykovu univerzitu v Brně. Již 9. července 1991 byl schválen zákon o zřízení Slezské univerzity v Opavě a prvním rektorem se stal Martin Černohorský. Zároveň se Slezskou univerzitou byla zřízena Ostravská univerzita, což bylo jediné možné východisko v boji o univerzitu v obou městech. Vzhledem k tomu, že byly založeny univerzity dvě, měla každá podstatně menší rozsah a v prvních letech své existence bojovaly o přežití. (5 let Slezské univerzity, 1996, s. 17)

Od 1. ledna 1999 je součástí univerzity Matematický ústav, který byl vyčleněn z Filozoficko-přírodovědecké fakulty. Další Fakulta veřejných politik funguje od 1. října 2008, kdy vznikla vyčleněním některých studijních programů a odborných pracovišť z Filozoficko-přírodovědecké fakulty. (Slezská univerzita v Opavě, 2011)

Závěr

Tématem této bakalářské práce byl vznik a vývoj současných středních škol v Opavě. V této práci byl popsán nástin dějin školství, stručná historie města Opavy a historie středních škol, které v současnosti fungují v Opavě.

První kapitola se zaměřila na významné milníky v dějinách školství. Prvním významným milníkem byl příchod Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu, kde založili první školy. Důležitou událostí ve vývoji školství na našem území bylo založení univerzity v Praze ve 14. století. K velké změně v podobě zavedení povinné školní docházky na šest let došlo za vlády Marie Terezie v 18. století. Za vlády této panovnice vznikl nový systém škol, jejichž počet se rapidně zvýšil, stejně tak počet učitelů. Ke změnám došlo po revoluci v roce 1848, kdy byla povinná školní docházka prodloužena na osm let, a byl rozvinut systém škol. Významnou událostí byl vznik ČSR, což však nepřineslo velké změny v oblasti školství. Vývoj školství narušila nacistická okupace a během tohoto období došlo k uzavření vysokých škol. Důležitým zákonem byl zákon z roku 1948, který zavedl jednotné školství v celém ČSR. Popis vývoje je ukončen současnou podobou školství.

Jelikož se tato práce zabývá středními školami v Opavě, věnuje se druhá kapitola stručné historii tohoto města. První písemnou zmínku o městě lze nalézt již ve 12. století a v roce 1224 byla Přemyslem Otakarem I. Opavě udělena městská práva. Významnou etapou města byla vláda opavských Přemyslovců, kteří vymřeli až v 15. století. Po slezských válkách se Opava stala centrem Rakouského Slezska. Důležitou roli sehrálo město na začátku 19. století, kdy se stalo dějištěm kongresu Svaté aliance.

Tato práce byla zaměřena na střední školy, které v Opavě v současnosti stále působí. První zmíněnou školou je Mendelovo gymnázium, které v době svého vzniku v roce 1883 bylo prvním českým gymnáziem na území Slezska. Důležitou úlohou při zakládání tohoto gymnázia sehrála Matice opavská v čele s Vincencem Praskem.

Po vzniku ČSR byla v Opavě založena Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava (založena jako Státní střední hospodářská škola v Opavě) a Obchodní akademie a Střední odborná škola logistická Opava. Po druhé světové válce v Opavě vznikly tyto čtyři střední školy: Střední zdravotnická škola Opava, Střední škola průmyslová a umělecká Opava, Střední průmyslová škola stavební Opava a Střední škola hotelnictví a služeb a Vyšší odborná škola Opava. Po sametové revoluci vzniklo Slezské gymnázium Opava a nejmladší střední školou v Opavě je Církevní konzervatoř Opava.

Poslední kapitola se zabývá Slezskou univerzitou, která není střední školou, ale je důležitou součástí opavského školství. Univerzita nemá dlouho historii, její vznik se datuje rokem 1991.

Pro historii školství bylo čerpáno především z knihy *Dějiny školství a pedagogiky* od Miroslava Somra a *Stručné dějiny pedagogiky* od Vladimíra Štveráka. Vzhledem k tomu, že tyto dvě knihy byly napsány v 80. letech 20. století, byl pozdější vývoj čerpán z knihy *Pedagogika pro učitele* od Aleny Vališové a Hany Kasíkové. Historie Opavy byla čerpána převážně z díla Karla Müllera a kol. *Opava*. Vývoj jednotlivých středních škol je čerpán z práce *Vznik a vývoj českých škol na Opavsku*, kterou zpracoval Vlastimil Holuša. Dále bylo čerpáno z výročních knih jednotlivých škol a jejich webových stránek.

Použité zdroje

Literatura

5 let Slezské univerzity, 1991-1996. Redaktor Jiří Urbanec. V Opavě: Slezská univerzita, 1996. ISBN 80-858-7950-6.

BAUER, Jan. *Převratné události v českých dějinách.* Vydání první. Frýdek-Místek: Alpress, 2015. Klokán (Alpress). ISBN 978-80-7466-700-8.

BEYEROVÁ, Miluše. *Almanach Mendelova gymnázia v Opavě: 1883 - 2008.* 1. Opava: Mendelovo gymnázium, Opava, příspěvková organizace, 2009.

BLÁHOVÁ, Eva a kol. *Almanach 1999 - 2014: Církevní konzervatoř Opava.* 1. Opava: Církevní konzervatoř Opava, 2014.

ČORNEJ, Petr a Jiří POKORNÝ. *Stručné dějiny českých zemí.* Praha: Práh, 2015. ISBN 978-80-7252-556-0.

Deset let Průmyslové školy strojnické v Opavě: 1950-1960. Opava: ROH a SRPŠ při Průmyslové škole strojnické, 1960. 83 s.

HOLUŠA, Vlastimil. *Vznik a vývoj českých škol na Opavsku: 1. část - Opava.* 1. Opava, 1988.

KADLEC, Petr. *Střední školy a jejich studenti: (k formování inteligence na severní Moravě a ve Slezsku ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století).* Vyd. 1. Ostrava, 2013, 430 s. ISBN 978-80-7464-253-1.

KNAPÍKOVÁ, Jaromíra. *Matice opavská: spolek, osobnosti a národní snahy ve Slezsku 1877-1948.* Vyd. 1. Opava: Matice slezská, 2007. ISBN 978-80-86887-08-1.

KREJČÍ, Vladimír. *Náčrt vývoje výchovy, školství a pedagogiky: Kapitoly z dějin pedagogiky.* 3. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě, 1988.

MAREČEK, Jan a kol. *Almanach k 50. výročí založení Střední zemědělské technické školy v Opavě: 1920-1970.* 1. Opava: Střední zemědělská technická škola v Opavě, 1970.

MÜLLER, Karel, ŽÁČEK R. a ČAPSKÝ M. *Opava.* Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 80-710-6808-X.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize XVII. století.* I. Praha: Svoboda, 1970.

SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky.* 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

Sto let českého gymnázia v Opavě. 1. Opava: Ředitelství gymnázia v Opavě a SRPŠ gymnázia s výborem pro oslavy 100. výročí, 1983.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 402 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

Elektronické zdroje

Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Opava. *Historie*. Masarykova střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola, Opava, příspěvková organizace [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://zemedelka-opava.cz/o-skole/historie/>

Masarykova univerzita. *Historický přehled*. Masarykova univerzita [online]. 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.muni.cz/history/summary>

MORKES, František. *K historii českého církevního školství*. Katolická církev v České republice: Stránky provozované Českou biskupskou konferencí [online]. 2016 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

Obchodní akademie a Střední odborná škola logistická Opava. *Historie školy*. Obchodní akademie a Střední odborná škola logistická, příspěvková organizace, Opava [online]. 2016 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.oa-opava.cz/index.php/oskole/historie-skoly>

RYCHTAR, Ivo. *Historie*. Střední průmyslová škola stavební Opava [online]. 2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.spsopava.cz/historie>

Slezská univerzita v Opavě. *Historie a současnost Slezské univerzity v Opavě*. Slezská univerzita v Opavě [online]. 2011 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://www.slu.cz/slu/cz/pr/historie>

SŠHS a VOŠ Opava. *Historie školy*. SŠHS a VOŠ Opava: Střední škola hotelnictví a služeb a Vyšší odborná škola Opava [online]. 2016 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.sshsopava.cz/skola/oskole/historie.aspx>

SŠPU Opava. *Historie a současnosti*. Střední škola průmyslová a umělecká Opava [online]. 2012 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.sspu-opava.cz/historie>

SZŠ Opava. *Historie*. Střední zdravotní škola Opava, příspěvková organizace [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z:

http://www.szsopava.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=20000
2

Univerzita Karlova v Praze. *Historie UK*. Univerzita Karlova [online]. 2014 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.cuni.cz/UK-374.html>

Univerzita Komenského v Bratislave. *História*. Univerzita Komenského v Bratislave [online]. 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://uniba.sk/o-univerzite/historia/>

Univerzita Palackého v Olomouci. *Historie a současnost*. Univerzita Palackého v Olomouci. [online]. 2013 [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://www.upol.cz/o-univerzite/historie-a-soucasnost/>

VANĚK, Petr. *O škole*. Slezské gymnázium, Opava, příspěvková organizace [online]. 2015 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://www.slezgymopava.cz/o-skole/>

Historické prameny

Státní okresní archiv Opava (SOkA Opava), Mendelovo gymnázium Opava, neinv., *Kronika české měšťanské školy v Opavě*

Bakalářské práce

CHMELÍK, Luboš. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

Seznam zkratek

apod.	a podobně
č.	číslo
ČSR	Československá republika
např.	například
s.	strana
Sb.	sbírka
sv.	svatý
ř.z.	říšský zákoník
tab.	tabulka
tzv.	tak zvaně

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Alžběta Křížová
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Vznik a vývoj současných středních škol v Opavě
Název v angličtině:	The formation and development of current secondary schools in Opava
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá historií současných středních škol v Opavě. Práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se věnuje vývoji školství na našem území od počátku do současnosti. Další kapitola stručně líčí historii Opavy. Následující kapitoly se zabývají vznikem a vývojem jednotlivých škol a poslední část popisuje vznik Slezské univerzity v Opavě.
Klíčová slova:	dějiny školství, střední školy, Opava, Slezská univerzita
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the issue of history of current secondary schools in Opava. It is divided into five chapters. The first chapter analyses the progression of education in our area from the very beginning up to the present. The next one briefly describes the history of Opava. The following chapters are related to the formation and development of particular schools and the last part describes the foundation of the Silesian University.
Klíčová slova v angličtině:	the history of education, secondary schools, Opava, the Silesian University
Přílohy vázané v práci:	bez příloh
Rozsah práce:	40 stran
Jazyk práce:	čeština